

DARIUSZ GZYRA

Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie

Od teorii etycznej do politycznej

Sue Donaldson, Will Kymlicka: *Zoopolis: A Political Theory of Animal Rights*.

Oxford University Press, 2011

(publikacja anglojęzyczna w miękkiej oprawie, 352 strony)

Autorzy *Zoopolis: A Political Theory of Animal Rights* twierdzą, że sformułowanie i rozwinięcie teorii indywidualnych, moralnych praw zwierząt okazało się niewystarczające – nie zmieniło w wyraźny sposób sytuacji zwierząt i krzywdzących ich praktyk społecznych. Skupienie uwagi na uniwersalnych prawach negatywnych zepchnęło w cień obszar związany z pozytywnymi obowiązkami relacyjnymi, wynikającymi nie tylko z wrodzonych cech zwierząt, ale przede wszystkim ze wzajemnych stosunków grup ludzi i zwierząt w danym kontekście historycznym i geograficznym. Zdaniem Sue Donaldson i Willa Kymlicka, żeby oddać bogactwo tych relacji i efektywnie odpowiedzieć na wyzwania związane z ich skomplikowaniem, teoria etyczna powinna zostać uzupełniona o elementy koncepcyjne łączące ją z teorią polityczną.

Różnorodne zobowiązania ludzi wobec zwierząt są pochodną udomowienia, wynikają z migracji zwierząt na tereny zamieszkane przez ludzi, odnoszą się także do zwierząt żyjących w izolacji od społeczności ludzkich. Modelem nowego podejścia mają być już funkcjonujące zasady współistnienia ludzi. Sposób kategoryzowania relacji ludzko-zwierzęcych i wzajemnych praw/zobowiązań, powinien być wyrażony pojęciami obywatelstwa, rezydentury i suwerenności. Donaldson i Kymlicka podkreślają, że musi się to wiązać z rozpoznaniem sprawczości politycznej zwierząt pozaludzkich i rosnącą umiejętnością ich sprawiedliwej reprezentacji w ramach międzygatunkowej wspólnoty.

Książka podzielona jest na dwie główne części. Jej tytuł nawiązuje do pojęcia *zoopolis* zastosowanego w roku 1998 przez Jennifer Wolch do opisu etyki środowiskowej zawierającej wizję ludzko-zwierzęcej wspólnoty miejskiej. W pierwszej

części autorzy analizują koncepcję praw podstawowych zwierząt, podkreślając jej słusność, ale i wykazując słabości. Następnie uzasadniają konieczność jej rozszerzenia poprzez uzupełnienie o teorię pozaludzkiego obywatelstwa. W drugiej części odnoszą się szczegółowo do kwestii udomowienia zwierząt, krytykując koncepcje postulujące jego koniec. W kolejnych rozdziałach opisują także poszczególne kategorie zwierząt, wiążąc je z właściwymi pojęciami i szkicując model odpowiednich relacji. Mowa jest o zwierzętach 1) udomowionych (obywatelach) 2) granicznych, korzystających z obecności ludzi i żyjących pomiędzy nimi, ale pozostających bardziej niezależnymi niż zwierzęta udomowione (rezydenci), a także 3) zwierzętach nazywanych dzikimi, a więc żyjących poza ludzką wspólnotą, na własnych, suwerennych terytoriach.

Książka jest jedną z wciąż nielicznych prób wprowadzenia tematyki związanej ze zwierzętami w ramy rozważań politycznych. Liczba cytowań, recenzji i komentarzy na jej temat świadczy o tym, jak bardzo była potrzebna. W konkluzji *Zoopolis*, podobnie jak w treści książki, znajdujemy dowód na świadomość autorów, jak złożoną tematykę podjęli, a także faktu, że ich koncepcja nie jest całkowicie gotowa i opiera się na pojęciach, które są podatne na krytykę. Rys pokory dodaje tej książce wartości.

Zoopolis to projekt gruntownej przebudowy świata, rysujący wizję upodmiotowienia zwierząt i końca przemysłów funkcjonujących ich kosztem. Nawet jeśli adaptacja pojęć stosowanych dotąd wyłącznie w kontekście ludzkich społeczności będzie trudna, ich analiza i wykorzystanie może być pouczające i użyteczne, bo ujawnią dotychczas ignorowane, a moralnie istotne, aspekty relacji międzygatunkowych.

